

10. feladatsor

Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre, és oldd meg a feladatokat!

Legközelebbi szomszédunk, a Hold

1969. július 21-én szállt le először ember a Holdra. Ahhoz, hogy elképzelhesd, milyen messze jutott, képzeld azt, hogy egy óriás olyan nagy gyöngyöket készít, mint a földgolyó. Ha ezeket fel-fűzi egy sorba, 31 gyöngy kell, s máris elér a Holdig.

A Hold a legközelebbi égi szomszédunk. Már sokat tudunk róla.

Különös világ fogadja ott az embert. A Holdon nincs se víz, se levegő. 14 napig tart ott a nappal, 14 napig az éjszaka. A hosszú nappalok idején a Nap erősen felmelegíti a felszínt. Így a hőmérséklet 100 foknál is forróbb. A hosszú éjszaka alatt pedig olyan erős a lehűlés, hogy mínusz 130 fokban hideget mutat a hőmérő.

A Holdon hatalmas hegységek és nagy kiterjedésű síkságok vannak. A tűzhányó hegyhez hasonló kráterekből is sok található. A Holdon nincsen szellő, nem csobog patak, és nem susognak fák.

A Hold a Föld körül kering. Amikor égi útján a Hold a Nap irányába ér, a Nap a túlsó felét világítja meg, felénk a sötét oldala fordul. Ilyenkor van újhold. Néhány nap múlva feltűnik keskeny alakja. Olyan a formája, mint a D betűé. Jegyezzétek is meg: a D betű azt mutatja, hogy dagad, növekszik! Másnapra már még kövérebb lesz a Hold. A hetedik napon pontosan félgömb alakot mutat.

Újabb hét nap múlva a Hold a Nappal szemközti irányba kerül, egész tányérja világos, ilyenkor van holdtölte vagy telehold. Ezután fogyni kezd. Újabb hét nap után már csak a fele világos, de a megvilágított rész most nem D, hanem C alakot mutat. A C betű azt mutatja, hogy csökken, vagyis fogy a Hold.

Fogyó holdat, C betű alakú holdsarlót ti még bizonyára soha nem láttatok. Amikor ez az égen van, akkor ti alusztok. A fogyó Hold ugyanis rendszerint csak éjfél után kel fel.

(Részlet a Képes gyermekenciklopédiának *A mi világunk* című kötetéből)

1. Írd le saját szavaiddal a szöveg alapján az alábbi kifejezéseket!

a) égi szomszédunk: _____

b) sokat tudunk róla: _____

c) erős a lehűlés: _____

d) égi útja során: _____

e) egész tányérja: _____

 2. Válaszolj a szöveg alapján! Mi minden nincs a Holdon, ami a Földön megtalálható?

- a) _____ b) _____
 c) _____ d) _____
 e) _____

 3. Válaszolj a szöveg alapján! Mi van a Holdon, ami a Földön is megtalálható?

- a) _____
 b) _____
 c) _____

 4. Mikor látható a fogyó Hold?

_____

 5. Mikor van a Holdnak D betűhöz hasonló alakja?

_____

 6. Hány órán át tart egy éjszaka a Holdon?

_____

 7. Hány évvel ezelőtt szállt először ember a Holdra?

_____

 8. Milyen messze van a Földtől a Hold?

_____

 9. Működött-e valaha tűzhányó a Holdon? Állításodat indokold meg!

_____
 _____

 10. Miért nincs élet a Holdon?

_____
 _____

11. feladatsor

Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre, és oldd meg a feladatokat!

Zsonga Hanga: Virágzik a folyó

Vajon mi fán terem a tiszavirág? Sokáig úgy gondoltam, hogy a tündérrózsa távoli rokona, szép fehér vagy sárga nagy szirmú virág, ágas-bogas szárral, hatalmas levelekkel. Ám kiderült, semmi közük egymáshoz: a tiszavirág nevével ellentétben nem is növény, hanem állat, még hozzá rovar! Hogyan borulhat egy rovar virágba?

Akkor értettem meg, mit is jelent a tiszavirágzás, amikor saját szememmel láttam. Általában június közepén gyönyörködhetsz ebben a különleges jelenségben. Alkonyattájt sok ezer rovar rajzik ugyanis ilyenkor a folyó felett, párját keresve.

Szerelmük nem tart néhány óránál tovább. Párosodnak, és nem sokkal később a nőstény lerakja a víz felszínére több ezer petéjét. Ezután a hím és a nőstény is elpusztul, sárga tetemük a vízfelszínre zuhan, a folyó pedig tovasodorja őket. Mintha csak apró virágokat szállítana a víz – innen származik a tiszavirág elnevezés.

Vajon mi történik a vízre rakott petékkel? Lesüllyednek az aljzatra, és hamarosan kikel belőlük a lárva. A lárvakor három évig is eltarthat, és a lárvák akár hússzor is levedlik kültakarójukat. Kedvelik az agyagos mederszakaszokat, és a partfalba többnyire kis járatokat fúrnak maguknak: ez lesz az otthonuk. Fejlődésük végén, az utolsó vedlés után bújnak elő a kifejlett, szárnyas egyedek, imágók.

A tiszavirágok legbámulatosabb tulajdonsága, hogy rejtélyes módon az egy élőhelyen, egy telepen élő lárvák napra pontosan egyszerre alakulnak át kifejlett állatokká. A júniusi estéken akár több ezer tiszavirág is keresi cikázva párját a víz felett. A kifejlett állatnak rendkívül kezdetleges az emésztőrendszere és a szájszerve, de nincs is többre szüksége: alig pár óráig tartó élete során nem törődik a táplálkozással. Csak egy dolog fontos a számára: a szaporodás.

1. Mikor láthatod a tiszavirágzást?

_____

2. Írd le saját szavaiddal a szöveg alapján az alábbi kifejezéseket!

a) mi fán terem: _____

b) semmi közük egymáshoz: _____

c) különleges jelenség: _____

d) a folyó pedig tovasodorja: _____

e) legbámulatosabb: _____